

Zokognak a mártírok

Július első vasárnapján megemlékezést tartottak a II. világháború magyar zsidó mártírjainak budapesti, Wesselényi utcai emlékművénél az Emanuel Alapítvány szervezésében.

Az ünnepségen Darvas István rabbi és Zoltai Gusztáv a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége és a Budapesti Zsidó Hitközség ügyvezető igazgatója mondott megemlékező beszédet, közreműködött Szilágyi Gábor kántor. A beszédek után hat gyertyát gyújtottak meg a holokauszt 600 ezer magyarországi áldozata emlékére, a mártírokra és a zsidómentőkre emlékeztető ezüsthánál. A Mazsihisz és a BZSH ügyvezető igazgatója, körzetünk elnöke, Zoltai Gusztáv emlékező beszédének kivonatát olvashatják az alábbiakban.

Tisztelt Emlékezők!

Néhány napja késő este erre jártam, s hallottam amint az emlékműnek, ennek a fának a levelei egymáshoz értek, az ágak hangja a mártírok zokogására emlékeztetett. Azt gondoltam magamban: milyen jó, hogy van hová eljőnnünk, hiszen azoknak, akiknek nevei e leveleken olvashatók, nincsenek sírjaik. Hozzátok szólok most, akik eljöttek, hogy eleget tegyetek az erkölcsi kötelességnek, a kegyelet parancsának, mert az emlékezés és az emlékeztetés a túlélők kötelessége. Nem csak a '40-es években, de sajnos az utóbbi évtizedekben is emlékeznünk kell, mert ami történt, az újból felidézi a szörnyű időszakot: nyílt Auschwitz-tagadás, nyilas egyenruhás neonácik megmozdulásai, antiszemitizmus a médiában, esetenként a parlamentben, fiatal és idős zsidók bántalmazása hol szóval, hol tettelesen melyek hatásaira kénytelenek vagyunk emlékezni.

Hazánk 1944. március 19-én elvesztette állami önrendelkezésének jogát – írja az Alkotmány. Amíg a Horthy-korszakban Magyarországnak önrendelkezési joga volt megalkotta a modern Európa, de a modern világ első zsidótörvé-

nyét. Kétszázezer embert a Don-kanyarba küldtek meghalni, de megadták a lehetőséget a zsidóknak is, hogy fegyvertelenül az aknamezőkre hajtvá védhették a hazát több ezer kilométerre. Az persze már csak hab a tortán, hogy Szálasi Horthytól nem elvette, hanem megkapta tőle a hatalmat. Ami történik az már nem kocsmai zsidózás, régen túl vagyunk a szavakon, ez zsidógyűlölet.

És itt hagy szólnak két álomfejtőről, Dánielről és Józsefről. Miért tudtak álmodni? Azért, mert csak integrálódni akartak az őket körülvevő társadalomba és nem asszimilálódni, ezért tudták segíteni azt a társadalmat, mely befogadta őket. Milyen csodálatos szimbiozis... Hallom a másik oldalt, akik dicsőítik Horthyt: megmentette a budapesti zsidókat! Kérdezem: akkor már nem

volt önrendelkezési joga, de volt hatalma? Hogy is van ez? Ha volt hatalma leállítani a deportálást Budapesten, miért nem tette meg ezt korábban, miért engedte deportálni a vidéki zsidóságot? Miért mentette meg a budapestieket? Nem büntetdől, hogy legyen vége, hanem azért mert az amerikai elnök megfenyegette, hogy háborús bűnösként fogják elítélni Nürnbergben.

Tisztelt Emlékezők!

Július első vasárnapja van. Jövőre is, és évről évre mindig ezen a napon emlékezünk mártírjainkra. Az élet természetes rendje, hogy újabb és újabb nemzedékek lépnek nyomdokainkba, akik számára a vészkorszak csupán egy tragikus dátum. Mindent meg kell tennünk annak érdekében, hogy ne így legyen! Hogy utódaink is szent kötelességüknek tekintsék ébren tartani az emlékezés lángját, és cselekvő módon szerezzenek érvényt annak, hogy a XX. század legnagyobb szegénye, amíg ember él e földön, ne menjen feledésbe soha.

Ahogy ősi vallásunk szellemében évről-évre felkeressük szüleink sírját, ugyanolyan ragaszkodó szeretettel, s szívükben soha nem enyhülő gyásszal jöjjenek mindig el utódaink is ehhez az emlékműhöz, hogy leróják kegyeletüket és tiszteltüket, a hatszáz ezer mártírhálált halt hittestvérük emléke előtt. S én most végezetül: jelképes főhajítás, az emlékezés az emlékeztetés. Idézem a Biblia szavait a gonosz ellen: „Légy bátor és erős, ne félj, és ne rettegj, mert veled az Úr, a te Istened mindenben, amiben jársz.

Jahrzeit-napok a falnál

Immár több mint egy éve, tavaly május 20-án adtuk át a fekete gránitból készült Jahrzeit-falat a Dohány utcai Zsinagógában. Elkészült a fal, a kis névtáblákkal és gyertyákkal, melyek évente öt alkalommal felgyulladnak, s emlékeztetnek elhunyt hozzátartozóinkra, ismerősünkre. Aki eddig elmulasztott jelentkezni, még nem készt el, és pótolhatja Fülöp Ildinél a templomkörzetben. A négy Mázkir napon, vagyis Jajm Kippur, Smini Áceresz, Pészach 8. és Sovuajisz 2. napján és haláluk héber naptár szerinti évfordulóján – az előző estétől – világítanak szereteteinkért a gyertyák. A Jahrzeit-napon a reggeli i.tentiszelet után a közösség átmegy a falhoz és Káddist mond az elhunytért. Januártól segítünk Önöknek, és közreadjuk, hogy elhunyt szeretteiknek mikor is van a Jahrzeitje.

Dr. Bálint Imre	augusztus 2.	Waldner Ferenc	augusztus 17.	Kárpáti Györgyné	augusztus 25.	Silberer József	augusztus 31.
Fröllich Györgyné	augusztus 7.	Izsák Vilmos	augusztus 18.	Dr. Tímár Lórántné	augusztus 25.		
Schiller Gyula	augusztus 12.	Dr. Kende Györgyné	augusztus 24.	Heisler László	augusztus 29.		

PESTI SÓLET

A DOHÁNY UTCAI KÖRZET HAVILAPJA

WWW.DOHANY-ZSINAGOGA.HU

Zsidó Nyári Fesztivál (4. oldal)

Raoul Wallenberg 100 (7. oldal)

Zsinagógánkban járt Arthur Schneier

Elhunyt Jichak Samir korábbi miniszterelnök

Életének 97. évében meghalt Jichak Samir volt izraeli miniszterelnök. A politikai élettől 1996-ban visszavonult politikus évek óta Alzheimer-kórban szenvedett. Állami tiszteltetés mellett helyezték örök nyugalomra a jeruzsálemi Herzl-hegyen, az Izrael nagyjainak földi maradványait is őrző temetőben. Samir az Izrael alapító nemzedékéhez tartozó politikus 1915. október 15-én született a mai Fehéroroszország területén. A harmincas évek elején Varsóba ment jogot hallgatni, de még tanulmányai befejezése előtt, 1935-ben kivándorolt Palesztinába. A hatvanas évek derekán kezdett politizálni, de csak a hetvenes évek elején csatlakozott a Likudhoz. Volt parlamenti elnök, külügy- és védelmi miniszter is. Míg 1983-1984-ben, illetve 1986 és 1992 között a miniszterelnöki tisztséget töltötte be. A nemzetközi politika színpadán utoljára 1991-ben jelent meg a madridi konferencián, amelyen elindították a közel-keleti békefolyamatot.

Történelemórák az auschwitzi múzeum honlapján

Az auschwitz-birkenai múzeum honlapján történelemórák keretében mutatják be a volt német haláltábor történetét. A történelmi feldolgozást elsősorban azok figyelmébe ajánlják a szerzők, akik nem tudják személyesen meglátogatni az emlékhelyet. A tények és dátumok mellett képanyaggal, hangfelvételekkel és rövidfilmekkel idézik fel a náci megsemmisítő tábor hátborzongató múltját. Továbbá fényképek, multimédiás térképek böngészésével, s a rendelkezésre álló feladatlapok is találhatóak az oldalon. Egyelőre csak az Auschwitz - koncentrációs és megsemmisítő tábor című lengyel nyelvű feldolgozás érhető el, amelyet hamarosan angolul is lehet olvasni. Várhatóan más nyelvekre is lefordítják az anyagot, melyben külön alfejezetet szenteltek a táborban meggyilkolt több mint félmillió magyarországi zsidónak. A náci Németország által létrehozott legnagyobb haláltábor magyar áldozatait 1944. május 15. és 1944. július 9. között deportálták.

Dr. Frölich Róbert rovata

1. I.ten ezen a napon döntötte el, hogy a kémek által lángra lobbantott kételkedés miatt negyven évig kell őseinknek vándorolniuk a pusztában, hogy egy új nemzedék jusson csak be Kánaánba, az ígéret földjére.

2. I. e. 586. – az első jeruzsálemi templomot kifosztották, és porig égették a babilóniaiak.

3. I.sz. 70. – a második templomot a rómaiak, a Titus vezette légiók rombolták le.

4. I.sz. 135. – A Bar Kochba-lázadást leverik a rómaiak, Bar Kochbát megölik, az utolsó erődöt, Betár várát e napon foglalják el. A templomok lerombolása egyben mindkét zsidó állam megszüntetésével volt egyenlő. A zsidókat kiűzték országukból. A hagyomány azt is tartja, hogy Józsefet ezen a napon adták el Egyiptomba rabszolgának, közvetve tehát a nép egyiptomi rabszolgasága is ezen a napon dőlt el. A történelem további tragikus eseményekkel mélyítette e nap jelentőségét, ezek közül:

Áv hó 9-e, a zsidó történelem leggyászosabb napja

*Tisó bö*Áv az első és a második szentély pusztulásának emléknapja. Ezen a böjtnapon egy sor tragikus történelmi eseményre is emlékezünk.

1095. – Az első keresztes háborúról dönt II. Orbán pápa a cler-mont-i zsinaton.

1290. – I. Edward angol király aláírja a zsidók száműzéséről szóló dokumentumot Angliában.

1492. – A zsidók kiűzetése Spanyolországból (Alhambrai dekrétum).

1914. – Az első világháború kezdete.

1942. – Megkezdődik a tömegmészárlás Treblinkában.

Tisó böÁv teljes böjtnap, vagyis 25 órán keresztül nem eszünk és nem iszunk. Másnap délig nem eszünk húst és nem iszunk bort, mert a Szentély egészen addig égett.

Szabadságharc és megtorlás

Bar Kochba családnevén: Simon ben Koziba (I. század - II. század) zsidó szabadságharcos

A Traianus és Hadrianus alatti vallási és nemzeti küzdelmek egyik vezéralakja volt. A mozgalom Ciprus szigetén kezdődött az ottani nagyszámú zsidóság körében. Római részről a Lucius Quietus, a mezopotámiai zsidóság leverője volt katonai vezető, s hamarosan Lyddát is elfoglalta a felkelőktől, akiket tömegesen végeztetett ki, így a zsidó sereg vezetőit: Pappust és Julianust is. Azonban újraszervezték az ellenállást, Rabbi Akiba Babilóniába utazott, hogy ott szervezzen csapatokat a harchoz, amelyet bizalmasa, Bar Kohba vezetett. Népszerűsége nem volt mindenhol egyforma, sokan elítélték és hiábavalónak tartották a nemes szervezkedést, mások annak eredménytelensége miatt később törtek felette pálcát. Rabbi Akiba a „Csillag fiának” nevezte, s ezt átvette görög átírással Caesariai Euszebiosz, és úgyszintén Geórgiosz Hosziunkelloz is. Bar Kochba vasfegyelemmel rendezte seregét, mely kb. 200 000 önként jelentkezőből, Izrael egész fiatalságából állt. Első sikerei után Rabbi Akiba Messiásnak nevezte őt. A középkori zsidó krónikák szerint, fia és unokája is folytatták a küzdelmet, s ezeknek is a melléknevük a Kochba volt”. Amíg Hadrianus Szíriában és Egyiptomban tartózkodott, a zsidóság megőrizte nyugalmát, de kitudódott, hogy a jeruzsálemi templom helyébe egy, a capitoliumi Jupiternek szentelt templomot kíván felépíteni, így elhatározták a háborút. Ekkor már a szamaritánusok se tagadták meg a zsidóságot, s részt vettek a nemzeti és vallási küzdelemben, amelyhez az egész Keletről nagy számban jöttek zsidó férfiak. Az első sikerek során ötven erődöt és kb. 1000 helységet és hadállást foglaltak vissza. Ekkor Hadrianus kora legkiválóbb katonáját, Julius Severust Britanniából Palesztinába vezényelte, s mellé adta csapatostól Lollius Urbinust, Germania kormányzóját, ez jól mutatja Bar Kochba küzdelmének óriási horderejét. Csak 52 csata után – Áv 9-én - tudták a római seregek Betart elfoglalni. Ekkor elesett Bar Kochba is. Cassius Dio szerint 580 000 zsidó veszett el, nem számítva az éhen és betegen elpusztultakat, de a rómaiak vesztesége is igen jelentős volt. Hadrianusnak oly nagy érdemül tudták be a zsidók legyőzését, hogy másodszor is császárrá választotta a szenátus, Julius Severus pedig az „ornamenta triumphalia”-t kapta meg. A három és fél évig tartó 2. zsidó háború után Hadrianus ki akarta irtani a zsidókat, és sokakat adatot el rabszolgának, másokat Egyiptomba telepített vagy a korinthuszi csatorna ásására rendelt, többeket Hispánia belsejébe deportáltatott. Rabbi Akiba is ekkor halt mártírhálált tíz társával együtt. S a Bar Kochba lázadás után pontosan egy évvel, 136 Áv hónap 9-én a rómaiak lerombolták Jeruzsálem városát és átkeresztelték Aelia Capitolina névre.

Ezen események nem feltétlenül pontosan áv hónap kilencedikén történtek, ám a zsidó hagyomány azt tartja rólu k. A zsinagógában este Jeremiás Siralma it olvassuk, és gyászénekeket mondunk. Reggel is hasonló gyászimákat mondunk. Le vesszük a prajcheszt, a frigsze krény függőnyét, és a bima terítőjét. A táliszt és a tfilint nem vesszük föl reggel, csak délután.

A tisztasági mosdáson kívül tilos a fürdés, mosakodás. Nem viselünk bőrcipőt, általában vászon, vagy posztópapucsban járunk. Nem tanulunk Tórát, mert az megörvendezteti a szívet. Tilos a házaselet is. Tisó böÁv után megváltozik a hónap elnevezése: Mő-náchém Áv, vagyis vigasztaló Áv lesz a neve.

I M A R E N D

Hétköznapi: 7.³⁰-kor kezdünk reggel, az esti ima időpontja 18.⁰⁰ óra, helyszín május 1-től a Dohány zsinagógában
Az esti ima előtt fél órával sakkal, kártyával, kávéval és teával várjuk híveinket!

Péntek esti ima: 18.⁰⁰-kor a Dohány zsinagógában.

Szombat reggeli ima a Dohány zsinagógában: Sachrisz: 9.³⁰

Tóraolvasás: 10.⁰⁰ Muszáf ima: kb. 10.⁴⁵

A péntek esti kiddust a Hevesi Sándor teremben tartjuk, míg a szombat délutáni salesüdeszt továbbra is a Talmud-Tórában.

www.dohany-zsinagoga.hu

Balaton nyár a Dohány körzettel

A nyár közepén évek óta néhány napot a Balatonnál pihennek a Dohány körzet tagjai.

Az idei nyaralásról körzetünk alelnöke, Nádel Tamás számolt be a Pesti Sóletnek.

Immár hagyománnyá vált, hogy a körzet a nyári időszakban minden évben egy sábeszt a Mazsihisz balatonfüredi üdülőjében tölt. Nem történt ez másként idén sem, s július 12-15 között, négy napon át, mintegy harmincan élvezték a Balatont, a jó levegőt, a finom ételeket és egymás társaságát. Csütörtökön ragyogó napsütésben strandoltunk, este kellemes sétahajózáson vettünk részt. Pénteken kicsit romlott az időjárás, de az ultisokat, rőmiseket ez egy cseppet sem zavarta. Persze a többiek sem unatkoztak. Biztonság kedvéért két rabbit is vittünk magunkkal: Dr. Frölich Róbert főrabbi úr mellett Deutsch László főrabbi úr is velünk tartott a rövid nyaralásra. Így nem szenvedtünk hiányt rabbinikus áldásban és tanításban. Végül vasárnap délután, amikor elköszöntünk egymástól, mindannyian azon a véleményen voltunk, túl rövid volt ez a négy nap...
N.T.

Ősztöndíj a Dohányban

A Dohány utcai Zsinagógáért Alapítvány

ősztöndíjat ajánl fel fiúk számára,

akik anyai ágon igazolhatóan zsidók, héber nevük van, és valamely felsőoktatási intézmény nappali tagozatos hallgatói.

Az ösztöndíj havi 25 000 Ft.

Az ösztöndíj elnyerésének feltétele, hogy a pályázó vállalja, hogy napi rendszerességgel részt vesz

a Dohány utcai Zsinagóga i.tentiszteletein.

A pályázat a megfelelő dokumentációval a Dohány utcai

Zsinagóga templomkörzet irodájába nyújtandó be:

Bp. VII. Síp u. 12, I. em. 30.

Szeptemberben újra lecsóparti!

A Dohány utcai és a Bethlen téri körzet vezetői

szeretettel meghívják a hittestvéreket

az immár hagyományos lecsópartira.

Az idei összejövetelt szeptember 2-án 15 órától tartjuk a Bethlen téri zsinagóga hátsó udvarában.

Nem csak finom ételek, de gyerek-, és felnőttprogramok is várják az érdeklődőket. Az már biztos, hogy lesz bohóc és ugrálóvár, míg a fellépőkkel még egyeztetnek a szervezők. A pontos névsort majd a következő számunkban olvashatják

Raoul Wallenberg

EMLEKEST

2012. SZEPTEMBER 9. VASÁRNAP 17.00

DOHÁNY UTCAI ZSINAGÓGA

Az emlékest fővédnökei: Prof. Dr. Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi és Dr. Erdő Péter bíboros prímás, Esztergom-Budapest érseke

Beszédet mond Dr. Áder János, Magyarország köztársasági elnöke, valamint Dr. Frölich Róbert főrabbi.

További információ: www.eletmenete.hu, www.mazsihisz.hu, www.wallenberg.hu

100 évvel ezelőtt, amikor Raoul Wallenberg megmentette a zsidókat a holokauszt elől, a magyar kormány elhatározta, hogy a zsidókat megmentőket megemlékezik a zsidókat megmentőikről. A zsidókat megmentőket megemlékezik a zsidókat megmentőikről. A zsidókat megmentőket megemlékezik a zsidókat megmentőikről.

Ismét változatos koncertek a zsinagógánkban

Idén rendezik meg 15. alkalommal a Zsidó Nyári Fesztivált, amely szokás szerint augusztus utolsó vasárnapján kezdődik. Természetesen 2012-ben is a Fesztivál fontos helyszíne lesz a Dohány utcai zsinagóga, amely több rendkívüli (klasszikus, klezmer, opera, szefárd dalok) koncertnek ad otthont.

Augusztus 26-án a Liszt Ferenc Kamarazenekar nyitja a Zsidó Nyári Fesztivált, amelyhez két fiatal magyar hegedűművész, Pusker Ágnes és Pusker Júlia csatlakozik, illetve a klasszikus zene fiatal zongorista tehetsége, a nyolc esztendőös izraeli Yoav Levanon. Reneszánszát éli a filmzene, így a Fesztivál programjából sem hiányozhat. Augusztus 28-án Cinema szimfónia címmel a Miskolci Szimfonikus Zenekar estjén többek között a Schindler listája, a Jákob rabbi kalandjai és a Csillagok háborúja slágereit hallhatják a nézők. A koncert vendége Korcsolán Orsolya hegedűművész és a fiatalok egyik kedvence, Brasch Bence lesz. Másnap az afrikai szefárd és a keleti zenék keverékét játszó izraeli legenda, Shlomo Bar lép fel a Dohány utcai zsinagógában együttesével, a Habrera Hativeettel. Egy nappal később áll a színpadra az X-Faktor felfedezettje, Takács Nikolas, aki Michel Legrand életművéből állította össze programját. A koncert tiszteletadás, hiszen

a Yentl, és Cherbourgi esernyők világhírű komponistája ebben az évben ünnepelte 80. születésnapját. Szeptember első vasárnapján az operarajongók kedvében járnak a szervezők, ugyanis Verdi Nabucco című operájának koncertszerű előadását láthatják, kiváló magyar előadókkal, mint Kálmándi Mihály, s az opera világának két ifjú magyar sztárja, Boross Cilla és Bretz Gábor. Közreműködik a Magyar Állami Operaház Failoni Zenekara és a Magyar Állami Operaház Énekkara, vezényel Pál Tamás. A fesztivál alapítói közé tartozó Budapest Klezmer Band szeptember 3-i előadásának sztárvendége Bíró Eszter lesz, aki sok év után örömmel vállalta a közös zenélést. Ráadásul különleges programmal, hiszen erre az alkalomra tanulja meg Jávi Fegy Getto című musicaljének dalait. A fesztivál záró eseménye szeptember 4-én egy nagyszabású jubileumi gálaest lesz, amelyen igazi sztárparádával ajándékozzuk meg a közönséget. Az est házigazdája

Programok a Dohányban

2012. augusztus 26. (vasárnap) 19:00
Liszt Ferenc Kamarazenekar
2012. augusztus 28. (kedd) 19:00
Cinema szimfónia – a Miskolci Szimfonikus Zenekar filmzene estje
2012. augusztus 29. (szerda) 19:00
Shlomo Bar és a Habrera Hativeet
2012. augusztus 30. (csütörtök) 19:00
Takács Nikolas – Hommage á Michel Legrand
2012. szeptember 2. (vasárnap) 19:00
Verdi : Nabucco – koncertszerű opera
2012. szeptember 3. (hétfő) 19:00
Budapest Klezmer Band
2012. szeptember 4. (kedd) 19:00
Jubileumi Gálaest a tolerancia jegyében

Horgas Eszter

Kulka János, a fellépők névsora: Csákányi Eszter, Bálint András, Elsa Valle és zenekara, Fullajtár Andrea, Hegedűs D. Géza, Somló

Tamás, Závada Pál, az Osztrák-Magyar Haydn Zenekar, Fischer Ádám vezényletével valamint a Rajkó zenekar.

Budapest Klezmer Band

Nyerjen jegyet a Fesztiválra!

Játékra invitáljuk a Pesti Sólet olvasóit! A Zsidó Nyári Fesztivál szervezői felajánlottak 2-2 jegyet minden, a Dohány zsinagógában rendezett programra. Nem kell mást tenni, mint az alábbi kérdésekre helyesen válaszolni. A megfejtéseket augusztus 15-ig küldjék el főrrabbin, Dr. Frölich Róbert email címére: rabbi@dohany-zsinagoga.hu, vagy levélben: 1075. Budapest Síp u. 12 (Dohány körzet).

A nyertesek nevét, illetve a helyes megoldásokat következő számunkban olvashatják

1. Hányadik alkalommal kerül megrendezésre idén a Zsidó Nyári Fesztivál?
10 / 15 / 20
2. Mi lesz Palya Bea augusztusban megjelenő lemezének címe?
És egyben az utolsó / Ezeregy szefárd éjszaka / La Llorona
3. Hol végezte zenei tanulmányait Takács Nikolas?
Pozsonyi Állami Konzervatórium / Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola / Madách Musical Tánc- és Zeneművészeti Iskola
4. Melyik zenekar tagja Klein Judit?
SABRE / Shlomo Bar és a Habrera Hativeet / Tzomet zenekar
5. Miről híres a Random Trip?
jól ismert zenéket játszanak / csak éjszakai klubokban lépnek fel / a színpadon születnek a zenéik
6. Melyik musicalben játszott a Budapest Klezmer Band?
Macskák / Padlás / Hegedűs a háztetőn
7. Melyik a KLEZMERÉSZ Band egyetlen ismert magyar-zsidó dala?
szól a kakas már / Majd megvirrad már / Bandland

Száz esztendőös lenne Raoul Wallenberg

Raoul Wallenberg

Augusztus 4-én lesz száz éve, hogy – néhány hónappal apja, Raoul Oscar Wallenberg halála után – Stockholmban megszületett Raoul Wallenberg, aki tízezer is több zsidó életét mentette meg a vész-korszakban. Apja halála miatt neveltetését nagyapja, Gustav Wallenberg kereskedő és diplomata irányította.

1941-ben unokabátyja, Jacob Wallenberg elhelyeztette Raoult egyik üzlettársa, Sven Salén egy kis, élelmiszerekkel kereskedő cégében, melyet a magyar zsidó Lauer Kálmán vezetett, és magyar-svéd kereskedelemmel foglalkozott. Az állás örökre megváltoztatta életét. Raoul a kis cég „külföldi ügyekkel foglalkozó” igazgatója lett, és sokat utazott. Magyarországon először 1942 februárjában járt (három hétig). A budapesti, zsidómentő feladatra

1944-ben az amerikai War Refugee Board (WRB, Háborús Menekültek Bizottsága) és az OSS (amerikai hírszerző szolgálat) stockholmi ügynöke, Iver Olsen választotta, Sven Salén javaslatára Raoul Wallenberg, akit követségi titkárrá neveztek ki. Wallenberg azonban leginkább Lauer és az üzleti érdekek miatt akart Budapestre menni. A fiatalember fokozatosan építette ki kapcsolatait a többi diplomatával és a magyar kormány tagjaival, s közben befolyása is nőtt. A számadásaiból kiderül, hogy nagy összegeket költött reprezentációs kiadásokra, vacsorákra. Több ezer védlevelet állított ki, többszörösét annak, amennyit a magyar hatóságok engedtek, de szigorúan figyelt a sorszámozásra, a rendre, így az ellenőrzések során sem akadt gondja. Bár intézkedett a nyilas hivatalokban, s rengeteg levelet írt a különböző nyilas vezetőknek, panaszkodott a túlkapasokra, de az üldözések helyszínein is megjelent. Ott volt a józsefvárosi pályaudvaron és százakat mentett meg a deportálástól, de a Duna felé terelt egyik halálmenet tagjai is neki köszönhették életüket, miként Hegyeshalomtól is rengeteg zsidót fordított vissza, nem csak svéd védetteket, hanem mindenkit, akit megóvhatott. 1944 karácsonya után viszont már Wallenberg is fenyegetve érezte magát és sűrűn változtatott lakhelyet. Lévai Jenő,

A svéd követség munkatársai

Carl Ivan Danielsson

(1880–1963) több országban volt nagykövet, 1923–24-ben bécsi állomáshelyéről a magyarországi követ tisztét is betöltötte. 1942-ben nevezték ki a Svéd Királyság budapesti követévé. Bár személyesen nem vett részt az akciókban, de szabad kezett adott Wallenbergnek és neki köszönhető a követség embermentő tevékenységének megszervezése és fenntartása. Munkatársaival az ostrom alatt is a fővárosban maradt, és tovább dolgozott. A háborút követően nyugálomba vonult. Olaszországi otthonában hunyt el.

Per Anger (1913-2002) budapesti svéd attaséként dolgozott 1944-45 között. Wallenberget korábban ismerte, Magyarországon közeli munkatársa voltak a nagykövetségen. Személyesen járt közben a náci haláltáborokba deportált zsidóknak az érdekében. Más alkalmakkor a Budapestről induló halálmenetekből mentett ki zsidókat. Anger konzul szintén zsidók ezreit mentette meg 1944 tavaszától a háború végéig, 1945 májusáig.

Carl Ivan Danielsson

Wallenbergről szóló könyvében azt olvashatjuk, január 17-én reggel láták utoljára, akkor sofőrjével, Langfelder Vilmostal Debrecenbe készült, hogy meggyőzze Malinovszkij tábornagyot, minél hamarabb foglalja el a zsidó gettókat. Szemtanúk szerint Moszkvában az NKVD tartotta

fogva, majd követségi munkatársával, Langfelderrel együtt a Lubjan-kába került, s itt hunyt el 1947. július 17-én. Halála időpontja felől 2010-ben előkerült újabb dokumentumok kapcsán kérdések merültek fel, így elképzelhető, hogy jóval tovább élt.

forrás: wikipedia.org

Diplomáciai embermentők

Wallenberg mellett több diplomata, vagy, mint Perlasca, magát diplomatának kiadó személy is igyekezett minél több zsidó életét megóvni – sokszor közös erővel léptek fel a védettekért. Most a legismertebbeket említjük, mindannyian megkapták a Yad Vashemtől a Világ Igaza kitüntetést.

Carl Lutz

(1895-1975) svájci diplomata az 1942-es budapesti alkonzuli kinevezése után megkezdte az együttműködést a Zsidó Ügynökséggel, hogy svájci papírokkal segítse zsidó gyermekek kivándorlását Palesztinába. Az 1944-es megszállaskor a magyar kormánnyal és a nációkkal megállapodott, hogy 8.000 ember kivándorlásához állít ki védettséget biztosító papírokat. Illetve 76 lakóházat nyilvántartott svájci védelem alatt állónak, s becslések szerint 62 000 zsidó megmentéséhez járult hozzá.

Carl Lutz

Angelo Rotta apostoli nuncius éppen 140 éve, 1872. augusztus 9-én született, s 1965-ben halt meg. Tevékenysége jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy a semleges erők (Portugália, Spanyolország, Svédország, Svájc, Vatikán) és a Nemzetközi Vöröskereszt budapesti küldöttsége) több tízezer védlevelet bocsátottak ki a magyar zsidók számára, és el látták őket keresztségi igazolásokkal. A Vatikán diplomáciai testületének vezetőjeként rendre tiltakozott magyar kormány zsidódeportálásai ellen. **Ángel Sanz-Briz** (1910-1980) a „budapesti angyal”. A spanyol diplomata 1944-ben, „hivatalosan” Franco kormányától függetlenül, saját elhatározására segített 5200 magyar zsidót megmenteni a holokausztól, azzal, hogy számukra spanyol útlevelet biztosított; kezdetben csak azoknak, akik azt állították, hogy szefárd eredetűek, később minden üldözöttnek. (A megmentettek közül csak 200 volt szefárd.) A nagykövetség pénzén épületeket bérelt, melyek a spanyol külképviselet részeként diplomáciai védettséget élveztek. A mentéshez saját vagyonát is felhasználta, amivel a náci helytartót vesztegette meg.

Giorgio Perlasca 1910-ben született, s a napokban lesz húsz éve, hogy 1992. augusztus 15-én meghalt. Az olasz kereskedő 1942-től dolgozott Budapesten, a német bevonulás után bujkált, majd internálták. Barátja, Ángel Sanz-Briz segítségével került vissza Budapestre, s kapott spanyol állampolgárságot igazoló útlevelet. Ezután segített a spanyol védleveles magyar zsidók ügyeiben, megszervezte a védett házakat, vigyázott az ott élőkre. Amikor Sanz-Briz elhagyta az országot, Perlasca költözött a követség épületébe, és az új spanyol konzulnak adta ki magát. Menleveleket állított ki, élelmet, gyógyszert szerzett; pályaudvarokról, nyilas házból, rendőrségi cellákból szabadított ki embereket. Pest felszabadítása napjáig mentett, s ötezer magyar zsidó köszönheti neki az életét.

Friedrich Born (1903-1963), svájci üzeletmeber, majd a Nemzetközi Vöröskereszt magyarországi követe. Megtanulta nyelvünket, s kitűnő kapcsolatai voltak befolyásos körökben. Bár talán az ő nevét ismerik legkevesebben rengeteget dolgozott. A Vöröskereszt védelme alá helyezett nemcsak lakóházakat, hanem kórházakat, szociális intézményeket, míg Sztiehlo Gáborral 26 gyerekotthont létesített. Több tízezer embert mentett meg.

Zsinagógák a nagyvilágból - Mainz

Képeslapok – képes történelem VII.

Január óta új sorozattal kedveskedünk olvasóinknak. Egy majdnem 1400 darabból álló, egyedi magángyűjteményt teszünk „közkinccsé”, és hónapról-hónapra bemutatunk egy-egy lapot, a hozzá tartozó ismeretekkel, kuriózumokkal, érdekességekkel. A gyűjtemény többnyire az 1890-től 1945-ig megjelent, elsősorban zsinagógákat ábrázoló, másrészt a zsidósággal, a zsidó emberekkel, szokásokkal és üdvözetekkel foglalkozó lapokat tartalmazza.

Folytatva utunkat Németországban, a worms-i zsinagóga után látogassunk el Mainz-ba is, ahol az ország egyik legrégebbi zsidó közössége élt. A zsidó bevándorlók szinte egyútt érkeztek a római hódítókkal a jeruzsálemi Szentély pusztulását követően. Legtöbbjük Franciaország és Szicília felől érkezett abban a reményben, hogy békés, új hazát talál maga és családja számára. Közismert, hogy Speyer, és a már korábbi cikkből megismert Worms mellett, ebben a városban élt az egyik legfontosabb és legnagyobb zsidó közösség, amely már a XIII. században közismert és híres volt. Az európai zsidóság jól ismerte a mainzi zsidó életet, ha másból nem, hát hallomásból, hiszen a zsidó jog, és a kiválóan működő zsidó oktatásügy a kor legnagyobb reformjai közé tartozott, mely szájról-szájra járta városokat, országokat és a zsidó közösségeket. A történészek bebizonyították, hogy a mainzi zsidó közösség már a X. században létezett a városban. Több eredeti dokumentum (pl. oktatási bizonyítványok) is ezt támasztják alá. A sok híres európai tudós rabbi közül a városban élt és a Talmud tudományában elmélyült, Gershom ben Juda (Rábbenu Gersom), aki 960-ban született és 1040-ben hunyt el. Külön érdekessége a városnak, hogy az ott található zsidó temetőben van Európa legrégebbi zsidó sírköve is. Az aranykorszakot, – melyet a városban élő zsidók kiejtésével azonosítottak – „Magenza” (mainzi) korszaknak is szokták nevezni. A város zsidósága dacolva a koronként változó politikai türelemmel, vagy vallási türelmetlenséggel – ti. többször elűzték a város zsidóságát, máskor visszahívták a helyi hatalmasságok, s többször tizedelték meg a zsidókat gyilkos hordák.

Máskor viszont éppen a város nyújtott számukra védelmet és túl tudták élni a sötét évszázadokat. A középkorban nemcsak a politika tizedelte Mainz zsidó közösségét, de mint mindenkit elértek a fertőzések is, pl. a pestis. A himlő és más fertőzések után volt rá példa, hogy a túlélő nem zsidó lakosok a zsidókat tették felelőssé a történekeért, így majd 6000(!) zsidót gyilkoltak meg a szörnyű betegségek elvonultával honfitársaik. /Zárójelben jegyzem meg, még csak 1474-et irtunk(!!!!!)/. Az első zsinagóga 1288-ban épült, de a kora XI. századból találtak az ásatások során egy kis imaházat is a régészek. 1671-ben a helyi közösség vásárolt egy házat, amelyet átalakítottak zsinagógának és 1673-ban nyitottak meg a hívók előtt. Az épületben volt a rabbinátus és az alagsorban 1684-ben létrehoztak egy rituális fürdőt is. A további hozzáépítések folytán az épület négyemeletes lett,

minden szinten más-más tevékenység kapott helyet. A nagy zsinagóga megépítésére és felavatására azonban jóval később került sor, 1853-ban. Sajnos a rendelkezésre álló adatok igen hiányosak arról az épületről, melyet a Kristályéjszaka során a náciak szinte teljesen elpusztítottak, majd a szövetséges bombázások miatt is tovább romlott az épület amúgy is rossz állapot. A háborút körülbelül csak háromszáz egykor Mainzban élt zsidó élte túl, amely csekély töredéke a náci gyilkosságok előtti populációnak! 2008-ban egy ultramodern zsinagóga épült a háborúban megsemmisített helyére. Az épület egy héber szó sziluettjét alkotja, a „Ködusa” szót, melynek jelentése: szentség. A templomhoz tartozik egy hitközségi részleg is. A város zsidó lakossága jelenleg nagyjából 1000 fő, amelyet nagyrészt a volt Szovjetunióból ide vándoroltak, illetve az Izraelből ide települők alkotnak. *Lásd Gábor*

A Blogger Séf ajánlata

Sharon Asher

www.izrael-kulturaja.blogspot.com

A receptek 6 személyre szólnak »

Gombaleves gerslivel

Hozzávalók: 10 kg gersli, 50 dkg csiperkegomba, 3 db sárgarépa, 1 db vöröshagyma, 2 db fokhagyma, 2 teáskanál ételízesítő (sómentes), 1 teáskanál

kanál liszt, só, őrölt bors, majoránna, olaj. **Elkészítés:**

A csirkemaját hagymás olajon megpirítjuk, fűszerezjük, majd megszórjuk liszttel, és 1 deci vízzel felengedjük. Ha kihűlt, ledaráljuk, és a 2 tojássárgájával összedolgozzuk. A pulykamellet vékony szeletekre vágjuk, kiverjük, majd rákenjük a májat. Egyenként felgöngyöljük, fogvájóval megtűzzük, és olajozott alufóliába csavarjuk. Előmelegített sütőben 35 perc alatt jól megpuhul. Előre elkészíthetjük, sütőben könnyen megmelegíthető. Margarínon párolt zöldséggel tálaljuk.

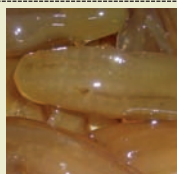
Hagymás csirkemáj új köntösben

Hozzávalók: 50 dkg pulykamell, 25 dkg apróra vágott csirkemáj, 2 db tojássárgája, 1 vöröshagyma, 1 evőkanál

liszt, só, őrölt bors, majoránna, olaj.

Elkészítés:

A csirkemaját hagymás olajon megpirítjuk, fűszerezjük, majd megszórjuk liszttel, és 1 deci vízzel felengedjük. Ha kihűlt, ledaráljuk, és a 2 tojássárgájával összedolgozzuk. A pulykamellet vékony szeletekre vágjuk, kiverjük, majd rákenjük a májat. Egyenként felgöngyöljük, fogvájóval megtűzzük, és olajozott alufóliába csavarjuk. Előmelegített sütőben 35 perc alatt jól megpuhul. Előre elkészíthetjük, sütőben könnyen megmelegíthető. Margarínon párolt zöldséggel tálaljuk.

Padlizsánlekvár

Hozzávalók: 1 kg fiatal, hámozott padlizsán, 1 kg cukor, ½ liter víz, 1 citrom leve, 1 narancs leve

Elkészítés:

Hideg vízben alaposan megmossuk a hámozott padlizsánt. A cukorból és vízből, folyamatos kevergetés mellett készítjük el a tűzhelyen a cukorszirupot. Csökkentsük a hőmérsékletet, majd adjuk hozzá a szárazra törölt padlizsánokat és a citrom levét. Folytassuk a főzést, amíg a cukorszirup be nem sűrűsödik és a padlizsán színe szép barnára nem vált. Ha elkészült, hagyjuk hűlni, majd fakanállal tegyük befőttes üvegbe és zárjuk le. Két-három nap után a padlizsánlekvár már fogyasztható is.

Jó étvágyat kívánunk!

A Dohány-zsinagógában járt a koronát visszahozó rabbi

Július közepén – egész pontosan 13-án – ismét meglátogatta zsinagógánkat Arthur Schneier. Az Egyesült Államokban élő főrabbi a náci megszállás elől nyolcévesen érkezett Bécsből Budapestre édesanyjával. A gettóban Carl Lutz svájci diplomata segítségével élte túl a Soát. Tizenhét évesen költözött az Egyesült Államokba, de gyakori vendég Magyarországon, s a mai napig kiválóan beszél magyarul, miként azt mi is tapasztalhattuk.

Arthur Schneiert nemrég több száz hívó és tisztelő ünnepelte abból az alkalmából, hogy immár 50 éve közössége vezetője. Az eseményen

megjelent Dán Károly New York-i magyar főkonzul is, ott volt a New York-i diplomáciai élet számos tisztségviselője, az ENSZ-főtitkár

Arthur Schneier rövid életrajza

Arthur Schneier 1930. március 20-án Bécsben, egy hagyományos rabbi családba született, majd 1938-ban Budapestre menekült. Ott élte át a gettóban a Soát. 1947-ben New Yorkba ment és a Yeshiva University tanult, majd 1962-ben a Park East zsinagóga rabbija lett. Zsinagógája volt Egyesült Államokban az első zsidó imaház, amelyet egy pápa meglátogatott (XVI. Benedek 2008-ban). Arthur Schneier 1965-ben alapította, és azóta vezeti a „Lelkiismeret hangja” szövetséget, amely a vallásszabadság, az emberi jogok, a felekezetek közötti tolerancia előmozdítása és támogatása érdekében tevékenykedik. 1992 és 2005 között hat alkalommal szervezett vallások közötti nemzetközi békekonferenciát. Munkája elismeréseként 2010. március 15-ei nemzeti ünnepünk alkalmából megkapta a külföldiek számára adható legmagasabb rangú elismerést, a Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztje a csillaggal kitüntetést. Emellett világszerte számtalan kitüntetést kapott már. Küzdött a szovjet zsidók vallási életének újrakiépítéséért Oroszországban, Ukrajnában és a többi más egykori tagállamban. Clinton elnök kínai küldöttségének tagjaként elvitte az első Tórárt a sanghaji Ohel Rachel zsinagógába 50 év után. Felesége Elisabeth Nordmann Schneier; fia, Marc, szintén aktív rabbi.

egyik helyettese és a helyi magyarság több vezetője is. A hit, az oktatás és a béke ügye végig fontos szerepet kapott munkásságában. Tagja volt a Cyrus Vance külügyminiszter vezette amerikai delegációnak, amely 1979-ben visszaszolgáltatta Magyarországnak a koronát, azóta is többször járt hazánkban.

A Mazsihisz elnöke, Feldmájer Péter fogadta a Dohány-zsinagóga előtt a főrabbit. Bent pedig tiszteletére talán a szokottnál is nagyobb létszámban gyűlt össze a közösség, megjelent többek között, Ilan Mor, Izrael Állam nagykövete, Polnauer Sándor berni főrabbi és testvére is.

A kile nevében főrabbinak, Dr. Frölich Róbert üdvözölte vendégünket, majd átadta neki a szót. Arthur Schneier elmondta, hogy miután Bécsből Budapestre menekült édesanyjával, 1939-ben találkozott zsinagógánkban Hevesi főrabbiival, aki nagy hatással volt rá. Beszélt arról, hogy a három gyászshét során ne csak az elpusztult Szentélyekre kell emlékezzünk, de Tisó böÁv idején idézzük fel a borzalmakat, a 600 ezer magyar zsidó áldozatot,

miként ő sem feleli, hogy 1944-ben Mátészalkáról deportálták a nagyszüleit. Ráadásul manapság újra erősödnek az antiszemita hangok. De emlékszik a hősökre is, így Carl Lutz-ra, akinek ő maga az életét köszönheti. Áprilisban éppen zsinagógájában tartottak Wallenberg-megemlékezést az ezreket megmentő svédre, aki idén lenne 100 esztendő. Kiemelte, a tragédiák ellenére ma létezik Izrael, míg Budapesten alig egy hónap múlva kezdődik az újabb Zsidó Nyári Fesztivál... *Schiller Zsolt*

ZSIDÓ NYÁRI FEŠTIVÁL

2012. augusztus 26. - szeptember 4.

A Liszt Ferenc Kamarazenekar koncertje vendégek: Yoav Levanon – 8 éves izraeli zongoraművész, Pusker Júlia és Pusker Ágnes 2012. augusztus 26. 19⁰⁰ Dohány utcai zsinagóga	A karnevál vége – Popper Péter könyvek színpadon 2012. augusztus 28. 19³⁰ Goldmark terem	SABRE Zenekar estje 2012. augusztus 30. 19³⁰ Goldmark Terem
Balogh József zongoraestje vendég: Fekete László 2012. augusztus 28. 1930 Rumbach utcai zsinagóga	Shlomo Bar és a Habrera Hatívet 2012. augusztus 29. 19⁰⁰ Dohány utcai zsinagóga	Egyperces évszázad – 100 éve született Örkény István 2012. szeptember 2. 19³⁰ Goldmark terem
Társtaláló - Gerendás Péterrel Kánya Kata beszélget 2012. augusztus 27. 19³⁰ Goldmark terem	Izrael földjén – a Göncölszékér együttes koncertje 2012. augusztus 29. 19:30 Rumbach utcai zsinagóga	Budapest Klezmer Band - sztárvendég: Bíró Eszter 2012. szeptember 3. 19⁰⁰ Dohány utcai zsinagóga
Cinema szimfónia – a Miskolci Szimfonikus Zenekar filmzene estje közreműködik: Korcsolán Orsolya és Brasz Bence vezényel: Kovács László 2012. augusztus 28. 19⁰⁰ Dohány utcai zsinagóga	Orfeum 2012. augusztus 29. 19³⁰ Goldmark terem	Budapesti epizód – monodráma Karády Katalin életéről 2012. szeptember 3. 19³⁰ Goldmark terem
	Takács Nikolas – Hommage á Michel Legrand 2012. augusztus 30. 19⁰⁰ Dohány utcai zsinagóga	Jubileumi gálaest - a tolerancia jegyében házigazda: Kulka János 2012. szeptember 4. 19⁰⁰ Dohány utcai zsinagóga

...és még sokan mások!

JEGYEK KAPHATÓK: **INTERTICKET** vagy www.zsidonyarifesztival.hu

INFORMÁCIÓ: Fesztivál Jegyiroda, 1074 Budapest, Dohány u. 2. (a Dohány utcai zsinagógánál) Telefon: 413-5531 | Fax: 462-0478 - E-mail: zsikk@avivhu
A Zsidó Nyári Fesztivál rendezője: Budapesti Zsidó Hírközség Idegenforgalmi és Kulturális Központja.
A szervezők a műsorváltoztatás jogát fenntartják!

 facebook.com/zsnyf

www.zsidonyarifesztival.hu